

О.І.Барановський // Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2004.–760 с.

2. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, О.С. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. – 299 с.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп. / Ю.М. Харзішвілі, Є.В. Дронь. – К.: НІСД, 2014. – 117 с.

5. Рибальченко Л.В. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності України / О.А. Рядно, Л.В. Рибальченко // Вісник ДДФА. – 2015. – №1(33). – С. 222-228.

6. Рядно О.А. Математичні моделі у фінансах : навч. посіб. / О.А. Рядно, Л.В. Рибальченко, О.В. Піскунова та ін. – Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011. – 188 с.

7. Статистичний щорічник України за 2014 рік // Державна служба статистики України. – К., 2015. – 586 с.

8. Фінансовий портал Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.

Л. С. Ситник
д-р екон. наук

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

АНТИКРИЗОВА СТРАТЕГІЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Одним із аспектів глобалізації світової економіки є формування міждержавної стратегії торгівлі сільськогосподарською продукцією. Україні в умовах євроатлантичної інтеграції важливо забезпечити національні пріоритети у розвитку аграрного сектора, зокрема, досягнення продовольчої безпеки, і гідне представлення на світовому ринку аграрної продукції шляхом підвищення ефективності її виробництва, поліпшення якості з урахуванням світових стандартів, подолання кризових явищ в аграрному підприємстві.

Розробка антикризової стратегії аграрного сектора економіки має ґрунтуватися на системно-ресурсному збалансованому підході, який започатковано Б. Данилишином, А. Лисецьким, П. Саблуком. Питання ефективності розвитку аграрної сфери в Україні, використання земельних ресурсів, соціально-демографічних проблем українського села досліджували вчені-економісти М.І. Долішній, І.Г. Костирко, В.П. Рябоконт, О.О. Коломієць, М.Ф. Кропивко, О.В. Собкевич [1, 2]. Але динамічна зміна зовнішнього і внутрішнього середовища потребує додаткових досліджень.

Мета статті – виявити сучасний стан аграрного сектора економіки України за традиційними показниками землезабезпеченості по регіонах, формування трудового потенціалу сільських територій, технічного забезпечення, проблеми підвищення ефективності використання його ресурсного потенціалу і принципи розробки антикризової стратегії.

Основний матеріал дослідження. Базовою складовою продуктивних сил аграрної сфери є селянство, яке створює продукцію, що служить матеріальною основою існування людського життя і всього суспільства. Згідно із статистичними даними (табл. 1) у сільській місцевості на початок 2016 р. проживало 13,17 млн осіб, або 30,8% всього населення (у 1990 р. – 32,7%), яке досить рівномірно розосереджене на території при певних проявах обласних особливостей. Абсолютна бі-

льшість областей за винятком Донецької, Дніпровської, Луганської, Харківської, Запорізької має частку сільського населення вище 30%.

В середньому на одного сільського мешканця припадає 2,76 га сільськогосподарських угідь. Максимальне перевищення значення цього показника спостерігається у Запорізькій (5,3 га) і Луганській областях (5,8 га). За кількістю працюючих сільське господарство (разом із лісовим та рибним господарствами) займає перше місце, поділяючи його з промисловістю. В останні роки тут стабільно зайнято більше 2,8 млн осіб, що складає 17,5% всього зайнятого населення (в 1990 р. – 32,7%). Значення цього показника у 1,5 і більше разів вище, ніж в інших галузях національної економіки. Тобто за формальними критеріями аграрна сфера має значний потенціал трудових ресурсів.

Проте така оцінка не враховує негативні тенденції, що склалися в агросфері за останні роки. Серед них можна визначити скорочення абсолютної чисельності сільського населення приблизно на 0,2% щорічно [3, с. 10].

Демографічні втрати населення України за 1990–2015 рр. становили 9,1 млн осіб, у тому числі кількість міського населення зменшилася на 15% або на 5,3 млн осіб, сільського населення на 22,3% або на 3,8 млн осіб.

Якщо у 1979-1990 рр. основною складовою зменшення чисельності населення у сільській місцевості було від'ємне сальдо міграції, яке у 9 разів перевищувало природне скорочення населення, то з 1991 р. основним чинником зменшення чисельності населення села стало його природне вибуття.

За оцінками Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, втрати населення у сільській місцевості до 2025 р. можуть бути у межах 1,7–2 млн осіб у зв'язку з вичерпанням потенціалу демографічного відтворення [5]. Але тільки за період з 2012 по 2015 р. втрати склали 1 млн осіб.

Стало знижується народжуваність та зростає рівень смертності (табл. 2).

Забезпеченість регіонів земельними і людськими ресурсами

Адміністративно-територіальна одиниця утворення	Населення тис. осіб на 01.01.16	У тому числі		Площа сільськогосподарських угідь	
		сільське населення тис. осіб	%	всього тис. га на кінець 2012 р.	на 1 сільського мешканця, га
Україна	42 929,3	13 175,5	30,8	36 480,6	2,75
АР Крим	1 895,9	933,7	49,2	1 498,9	1,6
Області:					
Вінницька	1 602,2	795,8	49,4	1 828,8	2,3
Волинська	1 042,7	497,5	47,7	831,0	1,7
Дніпровська	3 254,9	536,6	16,3	2 194,8	4,1
Донецька	4 265,1	401,6	9,3	1 780,4	4,4
Житомирська	1 247,5	518,3	41,3	1 290,2	2,5
Закарпатська	1 259,6	792,3	62,9	401,3	0,5
Запорізька	1 766	403,6	22,9	2 133,0	5,3
Івано-Франківська	1 382,5	780	56,4	493,3	0,6
Київська	1 732,2	654,0	37,8	1 513,7	2,3
Кіровоградська	980,6	365,5	37,3	1 785,7	4,9
Луганська	2 220,1	291,9	13,1	1 704,3	5,8
Львівська	2 537,8	990,8	39,0	1 025,1	1,0
Миколаївська	1 164,3	371,5	31,9	1 785,9	4,8
Одеська	2 396,5	793,3	33,1	2 206,9	2,8
Полтавська	1 449	553,2	38,2	1 863,3	3,4
Рівненська	1 161,1	607	52,3	822,0	1,3
Сумська	1 123,5	355,1	31,6	1 449,5	4,0
Тернопільська	1 069,9	594,1	55,5	959,9	1,6
Харківська	2 731,3	530,6	19,4	2 189,2	4,1
Херсонська	1 067,9	414,3	38,8	1 765,0	4,3
Хмельницька	1 294,4	571	44,1	1 469,9	2,6
Черкаська	1 251,8	541,7	43,3	1 312,1	2,4
Чернівецька	910	519,7	57,1	450,1	0,9
Чернігівська	1 055,7	376,8	35,7	1 726,3	4,6
м. Київ	2 096,6	—	—		

Таблиця 2

Показники природного руху населення

Природний приріст, скорочення (–), тис. осіб	Роки					
	1990	1995	2000	2005	2010	2015
Міського населення	85,7	–16,8	–219,1	–187,3	–104,5	–83,0
Сільського населення	–58,1	–131,7	–153,9	–168,6	–96	–100,0
Усього населення	27,6	–299,7	–373,0	–355,9	–200,5	–183,0

Показники динаміки природного приросту сільського населення синтезує економічні та соціальні фактори, які формують добробут людей, і служать індикатором можливого прискорення негативних процесів для всього суспільства. У середньому по країні коефіцієнт природного зменшення населення на 1 000 жителів у 2015 р. становив 3,5, у тому числі для міського населення – 2,6, для сільського населення – 5,6.

Рівень народжуваності у 2015 р. при постійному зниженні цього показника становить 62,7% рівня базового 1990 року. Тенденція до скорочення абсолютної чисельності працівників сільського господарства є об'єктивним процесом в умовах його інтенсифікації. Наприклад, в Європі та Північній Америці до середини минулого століття в сільському господарстві було зайнято більше половини населення. Його інтенсифікація змінила картину зайнятості. Нині у США, Канаді ця частка складає 4%, у розвинутих країнах Європи – 6%, у Польщі – 10% [3, с. 10].

Україна теж має перспективи досягти аналогічного показника. Так, експортно орієнтовані господарства, що перебувають у зоні впевненої прибутковості,

потребують зайнятості у виробництві зернових до 100 осіб (площа оброблюваної землі перевищує 10 тис. га), у тваринництві – до 200. Такий рівень інтенсифікації виробництва обумовлює потребу в робочій силі, зайнятій у сільському господарстві, до 10% активного населення сільської місцевості.

До негативної тенденції у сільському господарстві, яка загрожує існуванню українського суспільства і може призвести до ліквідації самобутності українського етносу, слід віднести зростання у 2,9 раза від'ємності природного приросту сільського населення за часів незалежності України. За даними досліджень М. Орлатого у кожному четвертому селі не народжуються діти, в кожному десятому – немає дітей віком до п'яти років. На дві сільські сім'ї припадає лише одна дитина віком до 16 років.

Спостерігається прискорена депопуляція в малих сільських радах. Так, тільки з 2003 р. населення в сільських радах чисельністю менше 1 500 жителів зменшилось більш як на 10%. У великих сільських, селищних, міських радах, міст районного значення таке падіння уповільнилось, а в багатьох є навіть певний при-

ріст населення через переїзд молодих сімей до місця роботи. Однак цей приріст не компенсує зменшення населення в селах, оскільки значна частина активного населення переїжджає до мегаполісів, а не до маленьких міст чи селищ.

Слід вказати і на негативну тенденцію до зменшення абсолютної чисельності працездатного сільськогосподарського населення та питомої ваги людей в працездатному віці.

Поруч з працею земля є первинним чинником і обов'язковим елементом агровиробничого процесу,

головним засобом виробництва сільськогосподарської продукції. За оцінками експертів, українські землі здатні забезпечити продуктами харчування 140-145 млн осіб [6].

За даними Державного агентства земельних ресурсів України загальна земельна територія станом на 01.01.16 р. – 57,9 млн га, з якої 41,5 млн га – сільськогосподарські угіддя у володінні та користуванні сільськогосподарських підприємств і господарств населення, що становить 71,6% (табл. 3).

Таблиця 3

Структура земельного фонду України

Види основних земельних угідь	Станом на 01.01.2016 р.		Станом на 01.01.2015 р.		Динаміка, тис. га
	Всього, тис. га	% до загальної площі України	Всього, тис. га	% до загальної площі України	
Сільськогосподарські землі у тому числі:	42 726,4	70,8	42 731,5	70,5	-5,1
Сільськогосподарські угіддя	41 507,9	68,8	41 511,7	68,8	-3,8
з них: рілля	32 541,3	53,9	32 531,1	53,9	10,2
перелоги	233,7	0,4	239,4	0,4	-5,7
сіножаті	2 406,4	4,0	2 407,3	4,0	-0,9
пасовища	5 434,1	9,0	5 441	9,0	-6,9
Інші землі	1 218,5	2,0	1 219,8	2,0	-1,3
Ліси та інші лісовкриті площі	10 633,1	17,6	10 630,3	17,6	2,8
Забудовані землі	2 552,9	4,2	2 550,4	4,2	2,5
Відкриті заболочені землі	982,3	1,6	982,6	1,6	-0,3
Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	13,2	0,0	17,9	0,0	-4,7
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	1 020,6	1,7	1 015,8	1,7	-5,2
Всього земель (суша)	57 928,5	96,0	57 928,5	96,0	0
Води	2 426,4	4,0	2 426,4	4,0	0
Разом (територія)	60 354,9	100,0	60 354,9	100,0	0

Високопродуктивна орна земля складає 32,5 млн га у структурі сільськогосподарських угідь (78,4%), що значно більше ніж у європейських країнах (табл. 4). Україна за цим показником поступається лише Канаді, Росії та США. За часткою природних кормових угідь у загальній площі сільськогосподарських угідь (16,6%) Україна значно поступається іншим країнам світу. Ці дані свідчать про високий рівень навантаження на сільськогосподарський ґрунтовий покрив, що призводить до поширення ерозійних процесів і деградації земельного фонду країни. Зростає кількість

порушених і відпрацьованих земель, площа рекультивованих земель зменшується. На початок 2012 р. площа порушених земель складала 144 тис. га, відпрацьованих – 45,1 тис. га.

Економічна ефективність використання сільськогосподарських угідь в Україні характеризується позитивною динамікою: зростає виробництво валової продукції, врожайність сільгоспкультур, їхні валові збори, але за окремими показниками поступається провідним країнам світу. Це стосується основних видів продукції тваринництва на одну особу і врожайності сільгоспкультур.

Таблиця 4

Порівняльна структура сільськогосподарських угідь України та інших країн світу [7]

Країна	Всього с.-г. угідь, млн га	У тому числі	
		Рілля, млн га / % у складі с.-г. угідь	Природні кормові угіддя млн га / % у складі с.-г. угідь
Україна (01.01.2016 р.)	41,5	32,5 / 78,4	6,9 / 16,6
Австрія	3,5	1,4 / 40	2 / 57,1
Білорусь	9,4	5,6 / 59,6	3,1 / 33
Велика Британія	17,6	5,7 / 32,4	11,1 / 63,1
Іспанія	30,2	13,7 / 45,4	10,3 / 34,1
Канада	73,4	45,7 / 62,3	27,9 / 38
Німеччина	17,1	11,8 / 69	5,2 / 30,4
Польща	18,7	12,6 / 67,4	4,0 / 21,4
Росія	210,2	122,6 / 58,3	78 / 37,1
Румунія	14,8	9,4 / 63,5	4,8 / 32,4
США	426,9	173,5 / 40,6	239,2 / 56
Франція	30,3	18,5 / 61,1	11,1 / 36,6
Швейцарія	1,6	0,4 / 25	1,1 / 68,8

У європейських країнах, де якість ґрунтів не краща, врожайність основних сільськогосподарських культур у 2-4 рази вища, ніж в Україні та стабільна по роках, що свідчить про належну культуру землеробства, дотримання його технологічних і екологічних вимог. Спостерігається висока землемісткість вітчизняного сільського господарства, яка в середньому у 8 разів перевищує аналогічний показник у країнах Євросоюзу [8].

За даними Навчально-наукового інституту економіки природних ресурсів та екології землекористування українські аграрії 79% прибутків одержують за рахунок природної родючості землі й лише 21% – як результат упровадження сучасних технологій. В організаційній структурі матеріально-технічного забезпечення основними засобами сільськогосподарського товаровиробництва існує велика кількість посередницьких фірм, що збільшує вартість техніки у 1,5 і більше разів. Розвитку вторинного ринку техніки приділяється мало уваги.

Основними причинами низької ефективності використання сільськогосподарських угідь в Україні є несвоєчасне оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств через диспаритет цін на сільгосппродукцію і техніку; виснаження ґрунтового покриву через переважне вирощування експортноорієнтованих сільгоспкультур і порушення оптимальної структури посівних площ; слабку державну підтримку заходів загальнодержавної програми використання та охорони земель і національної програми охорони родючості ґрунтів; низьку культуру землеробства; низький рівень використання технологій точного землеробства із застосуванням геоінформаційної системи технологій.

Основні пріоритетні напрями підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного сектору такі:

- впровадження у практику агротехнічних заходів, спрямованих на збереження та підвищення родючості ґрунтів, боротьбу з ерозійними процесами, виведення з обробітку малопродуктивних і деградованих земель;
- формування фінансових ресурсів для відновлення соціальної сфери села;
- відродження народних промислів, поширення сільського «зеленого» туризму;
- розбудова соціальної інфраструктури;
- реалізація інвестиційних програм оновлення технічного парку аграрного сектору;
- розвиток органічного виробництва сільгосппродукції.

Антикризова стратегія аграрного сектору економіки має розроблятися з дотриманням принципів [9]:

1) цілісності відтворювального процесу, сфер і галузей, підприємств і організацій, безпосередньо пов'язаних з виробництвом, збереженням, транспортуванням, переробкою і реалізацією сільськогосподарської продукції;

2) пропорційності і збалансованості між сферами відтворювального процесу і галузями виробництва, яка підтримується ринковими цінами, а тому вимагає пильної уваги суспільства в особі держави;

3) комплексності рішень проблем розвитку і розміщення товарних сільськогосподарських підприємств і селянських фермерських господарств з підприєм-

ствами харчової та переробної промисловості за критеріями самодостатності територіальної організації, регіональної економіки, соціальної політики, збереження сільського середовища і довкілля;

4) адекватності розміщення сільськогосподарського виробництва з урахуванням природно-кліматичних умов виробництва окремих культур, забезпеченості ринку праці, екологічних та інших чинників.

Висновки

Економіка України продовжує демонструвати спадну динаміку макроекономічних показників, яка поєднується з наростанням негативних суспільних очікувань щодо майбутнього української економіки. Такі очікування обумовлюються нестійкістю світової економічної динаміки, фінансовими негараздами провідних країн ЄС та песимістичними прогнозами провідних міжнародних фінансових установ. Спостерігається «реанімація» основних рис докризових моделей економічного розвитку України: домінування в структурі експорту України сировинних товарів та товарів з низьким рівнем технологічної обробки; критичне накопичення суперечностей в економіці; значна волатильність та надмірна чутливість до коливань світової кон'юнктури. Надмірна підтримка саме сировинного експорту і тотальне ігнорування розвитку вторинної переробки в аграрній сфері призводить до зубожіння сільських мешканців та знецінення українських земель.

Зростання виробництва в українській економіці відбувається значною мірою завдяки експортноорієнтованим галузям, до яких відносяться аграрна сфера – одна з пріоритетних галузей національної економіки.

Проведений аналіз свідчить що, Україна не повною мірою використовує конкурентну перевагу природного потенціалу землі при вирощуванні сільськогосподарської продукції та поступово втрачає якість ґрунтового покриву через нераціональне використання земель. Трудовий потенціал на селі використовується неефективно. Низький рівень доходів сільських мешканців, відсутність робочих місць та обмеженість сфери прикладання праці спричиняють міграційні процеси та відтік робочої сили із сільської місцевості. При достатньо високому рівні забезпеченості сільського господарства земельними та трудовими ресурсами залишається невіршеною проблема його технічного оснащення. Антикризова стратегія аграрної сфери має спрямовуватися на підвищення ефективності використання її ресурсного потенціалу, що дозволить аграрному сектору України бути «точкою зростання» подальших перетворень економіки країни.

Список використаних джерел

1. Трансформація земельних відносин до ринкових умов: зб. матеріалів Одинадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен.-економістів-аграрників, Київ, 26-27 лют. 2009 р. / редкол. П. Т. Саблук [та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009.
2. Костирко І. Г. Фінансово-економічна стійкість сільськогосподарських підприємств / І. Г. Костирко. – Львів, 2014. – 196 с.
3. Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади / Ю. Ганущак. – К.: ТОВ «Софія-А», 2014. – 168 с.

4. Мазнев Г. Є. Геоінформаційні технології в аграрному виробництві / Г. Є. Мазнев // Економіка АПК, 2014. – № 4. – С. 133.

5. Населення України. Соціально-демографічні проблеми українського села. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – С. 370.

6. Третяк А. М. Земельні ресурси України та їх використання / А. М. Третяк, Д. І. Бабміндра. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2003. – 143 с.

7. Сучасна земельна політика України / А.Д. Юрченко, Л.Д. Греков, А.М. Мирошніченко, А.В. Кузьмін. – К.: Інтер-технологія, 2009. – 260 с.

8. Федоров М. М. Земельна реформа і розвиток земельних відносин / М. М. Федоров // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 57.

9. Данилишин Б. Аграрна політика: час визначитися / Б. Данилишин, А. Лисецький // Урядовий кур'єр. – 2005. – 17 травня.

О. Ю. Снігова

канд. екон. наук

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». м. Київ

РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ У ВІДБУДОВІ ЕКОНОМІКИ СХОДУ УКРАЇНИ

Вугільна промисловість, яка є однією з базових галузей національної економіки та Донецької і Луганської областей зокрема, відіграє визначальну роль у забезпеченні енергетичної безпеки України та забезпечує функціонування експорторієнтованих галузей (коксохімічної, металургійної промисловості і електроенергетики) тривалий час перебувала в кризовому стані. Її подальше функціонування вимагало реформування як частини енергетичного сектору. Проте саме в наслідок збройного конфлікту на сході України вугільна галузь зазнала значних втрат, які вимагають оцінки з позиції можливості її відновлення та функціонування в нових економічних та політичних умовах.

Проблемам пошуку ефективних шляхів розвитку вугільної галузі України значна увага приділяється в працях вітчизняних науковців – О. Амоші, Ю. Драчука, Л. Стариченка, Д. Череватського. Серед найбільш опрацьованих напрямів – питання поширення ринкових відносин у вугільній галузі [1, 3, 8, 9], пошук шляхів ефективної взаємодії держави та бізнесу в процесі модернізації [11], розвиток інституційного середовища [6, 7], екологічні наслідки функціонування [5], а також оцінка стану вугільної галузі в умовах гібридної війни [2]. Проте поза межами досліджень залишається оцінка сильних та слабких сторін вугільної промисловості територій Донецької та Луганської областей, підконтрольних українській владі, а також встановлення можливостей та ризиків її функціонування в нових економічних та політичних умовах.

Метою статті є визначення сильних та слабких сторін вугільної промисловості територій Донецької та Луганської областей, підконтрольних українській владі, а також встановлення можливостей та ризиків її функціонування в нових економічних та політичних умовах.

До початку збройного конфлікту вітчизняний ринок вугілля складався з двох ключових сегментів – енергетичного (близько 70% загального обсягу ринку) та коксівного (майже 30%) вугілля – та характеризувався дефіцитом коксівного та надлишком енергетичного вугілля. З 93 вугільних шахт, що знаходяться у підпорядкуванні Міністерства енергетики та вугільної

промисловості України, на території, підконтрольній українській владі, на сьогодні залишилось лише 40%. Всі 100% шахт, що видобувають антрацитове вугілля (Сніжне, Шахтарськ, Торез, Ровеньки, Свердловськ), залишились на території так званих ДНР та ЛНР.

Зміни обсягів вугледобування за I півріччя 2015 р. порівняно з попереднім аналогічним періодом практично по всіх вугледобувних підприємствах, що працюють на території, підконтрольній українській владі, є від'ємними (табл. 1). Падіння обсягів видобутку у I півріччі 2016 р. продовжувалось і сумарно по всім підприємствам, розташованим на території Донецької та Луганської областей, підконтрольній українській владі, становило близько 500 тис. тонн або 7% по відношенню до аналогічного періоду 2015 р. Така ситуація у вугільній галузі загрожує стабільному функціонуванню електроенергетики, металургійної та коксохімічної промисловості. Проте кількість підприємств, за яким скоротився видобуток, зменшилась.

Стратегічне значення вугільної галузі для економіки України (зокрема для Донецької та Луганської областей) потребує окреслення її сильних сторін та конкурентних переваг, які визначають можливості розвитку галузі при відбудові економіки Донбасу. Аналіз обмежень, сильних сторін та ускладнюючих чинників розвитку вугільної галузі зведено в табл. 2.

Серед сильних сторін вугільної галузі слід зазначити, перш за все, наявність на території, підконтрольній українській владі, найбільш перспективних запасів кам'яного вугілля (Покровськ, Добропілля, Вугледар). Шахти, розташовані в цих районах, це переважно «молоді» шахти, строк експлуатації яких не перевищує 30 років і значну їх кількість віднесено до перспективних, що дозволяє здійснити технічне переоснащення основних процесів виробництва шляхом введення в роботу обладнання нового технічного рівня. Вони володіють перспективними запасами енергетичного та коксівного вугілля марок ДГ, К, Ж, Г з переважанням ДГ та Г.

Перспективи розвитку вугільної галузі посилюватиме нове будівництво, проведення реконструкції та технічного переоснащення перспективних вугільних